TIDLÖSAN

HEMBYGDSTIDNINGEN FÖR HUSBY-ÄRLINGHUNDRA, ODENSALA OCH MÄRSTA

Onsdagen den 11 april för Dig som har minnen från Arlanda!

Se mera på sidan 17

Nr 2. April 2012. Årgång 19

OMSLAGSBILDEN:

Nu har det hänt! Vi har hittat en bild som tydligt visar hur luftbevakningstornet på taket till Husby skola såg ut under krigsåren. Eftersom tornet sedan länge är borta, gör vi oss inte skyldiga till otillåten spridning av försvarshemligheter genom att nu publicera bilden. Bilden kom lite för sent. Den skulle redaktören velat ha till att illustrera artikeln om ”tornsvalorna” som var införd i Tidlösan Nr 3 2010

TIDLÖSAN

UTGES AV:
Husby-Ärlinghundra Märsta Hembygdsförening
195 91 Märsta
Plusgiro: 36 15 92-9

UTKOMMER: 4 gånger per år.
TRYCK: PP-Tryck, Märsta

REDAKTION:
Giselher Naglitsch, ansvarig utgivare
Tel. 08-591 155 14
E-post: tidlosan@hembygdmarsta.se

Manus mottages med tacksamhet. Vi förbehåller oss rätten att i samarbete med författaren redigera det insända materialet.

INNEHÅLL Sid

Ordföranden har ordet	3
Nu är det dags igen (fira 60 år)	4
Märsta telefonstation	6
Televäxeln stängde 28 nov 1952	8
Mera telehistoria	9
Artur Samuelsson, televerkare	10
Kungliga verk i samverkan	12
Hårresande historier	14
Hänt	18
Händer	18
Föreningens funktionärer 2012	19

BLI MEDLEM I VÅR FÖRENING

Medlemskapet berättigar till deltagande i alla evenemang, även de som inte är öppna för allmänheten, och du får Tidlösan i din brevlåda fyra gånger om året. Avgiften är 120 kronor om året och gäller för hela familjen.
Enklaste sättet att bli medlem är att sätta in avgiften på vårt Plusgiro med angivande av *namn och adress*. Skriv gärna *Ny medlem* som referens.

För mera information gå till föreningens hemsida: **www.hembygdmarsta.se**

Hembygdskunskap eller Närmiljökännedom?

Du som gick i skolan någon gång på 30-, 40-, 50- och 60-talet minns säkert de schemalagda lektionerna i Hembygdskunskap. Det var i genomsnitt ett par lektioner i veckan med läroböcker med fotoillustrationer.

Det uppfattades väl som viktigt på den tiden, då ju hembygd är den bygd man härstammar från eller på annat sätt identifierar sig med.

Jag och många med mig har ju flera hembygder, förutom den där man för tillfället bor. Det kan vara en annan plats där man växte upp eller bott länge innan man flyttade till nuvarande bygd.

I början av 1960-talet fick ämnet Hembygdskunskap skatta åt förgängelsen. För litet sedan samtalade jag med goda vänner, som har yrkesmässig skolanknytning, om dagens elever får sig till livs något motsvarande den gamla hembygdskunskapen. Svaret blev att bl.a. under rubriken Närmiljökännedom eller något ditåt - oftast under schemaämnet Geografi - biringas de kunskaper om sin nära omgivning, många gånger ur flera perspektiv såsom fysiskt, historiskt, kulturellt, estetiskt och praktiskt. Närmiljön är det runt omkring en som också ger sociala erfarenheter. Ett av målen är att göra eleverna förtrogna med allt detta.

Som rätt ny och lätt rebellisk ordförande för vår Hembygdsförening har jag utan styrelsebeslut den senaste tiden börjat uppvakta kommunens 15 grundskolor och dryftat detta med ”modern” hembygdskunskap. Skolledare och lärare har mycket vänligt, intresserat, ibland nästan entusiastiskt tagit emot mig med mitt huvudärende, att vår hembygdsförening gärna utgör en resurs i närmiljökännedomen. Jag är väl medveten om att skolklasser tidigare besökt oss. Men syftet var att sätta oss än mer på kartan. Så nu får vi se vad som händer!

Ulf Berndtson

NU ÄR DET DAGS IGEN

Nu är det dags att fira hembygdsföreningens 60-årsdag. Jag minns det som i går när vi firade 50-år i Arlanda gymnasiums matsal. 134 personer deltog i årsmötet och festen efteråt. Vi uppvaktades av kommunens kultur- och fritidschef Ingela Ihrlöv-Edfast och Kristina Smedberg vice ordförande i Stockholms läns hembygdsförbund. Det kändes högtidligt.

Maten till festen hade levererats av restaurang Piccadilly. Naili hade inte porslin så det räckte till alla men den saken löstes av Torbjörn Engholm. Han fixade utgånget porslin från SAS-Catering. Detta så rikligt att jag inte hade utrymme i bilen för allt efter festen. Jag var tvungen att på natten lura på en del av gästerna några tallrikar och annat att ta med sig hem.

Under festen uppvaktades vi av kommunens övriga hembygdsföreningar. Gustav Thoren sjöng och spelade på sin luta. Illusionisten Sven Jernström förbryllade publiken med sina trix.

Föreningens styrelse hade efter mycket dividerande lyckats ordna ett fint jubileum. Jag tror alla gästerna var nöjda med vad de fått uppleva under kvällen. Själv hjälpte jag till med disken iförd kostym och slips.

Det var ett roligt minne men jag har många fler att glädjas över.

Tankar hos en pensionär

En dryg månad har gått och livet känns fortfarande ostrukturerat. *(Red anm: Detta skrevs i januari.)* Bastun i Hälsingland är klar och andra drömmar står på tur. Under många år har jag samlat på mig en massa dokument för framtida bruk. Tidningsurklipp, kartor och kopior på gamla bouppteckningar mm. Ett digert arkiv har det blivit.

Flera aktiviteter i hembygdsföreningen har hunnit passera revy från min tid som ordförande medan jag rotade bland dokumenten.

Vi har ofta fått njuta av ”Märsta Dragspelsgilles” musik och ”Allsång för Allas” deltagande på bl.a. Hembygdens dag och Valborg. Ett sätt att bevara svensk musikkulturhistoria. En kultur som inte helt säkert har grundats i den svenska myllan. Vi har under långa tider influerats av musik, dans och sång

från vår omvärld. Något värt att tänka på när Sverige välkomnar andra etniska grupper till vårt land. En omvärld som tidigare redan påverkat vår svenska kultur.

Med tanke på detta minns jag med glädje de tillfällen som föreningen anordnade ”Tonträffen" en spelmansstämma i miniformat. Tillfällen då svensk och internationell kultur fick chansen att mötas på Täppavallen, denna underbara plats, som nyttjas på tok för lite.

Jag minns speciellt tillfället då ett antal chilenska flickor dansade det forna hemlandets danser. På grund av regn och blåst framfördes dansen under ett partytält assisterat av mig som stöd så att det inte skulle blåsa bort.

Jag minns Inga Larssons idoga arbete med att få ihop deltagare. Utan henne hade det inte gått. Vi hade långa diskussioner om gruppernas turordning. Ett tungt lass drog vi tillsammans.

Torsten Englunds grupper gjorde att tillställningen fick en hög klass. Grupper som Saltomondale m.fl.

Pensionärsföreningens sångkör ”Sångfåglarna” gjorde också lyckade uppträdanden.

Märsta Dragspelsgille avslutade ofta tillställningen och fick det hela att likna en popkonsert i någon folkpark. Ett samarbete vi fortfarande kan glädjas åt.

Försök att sända det hela i ”Radio Sigtuna” gjordes med varierande resultat. Svårt att förmedla stämning via etern.

En och annan spelman kom med sin nyckelharpa på axeln för att deltaga i någon form av buskspel. Musikanterna samlades på olika lokaler vid hembygdsgården. Bland annat dragspelstoner i torpet. Ett försök att efterlikna spelmansstämman i Bingsjö.

Tre Tonträffar blev det innan föreningens styrelse valde att lägga ner tillställningen. Detta med anledning av att den publika tillströmningen inte alla gånger blev tillräcklig och att arbetet var betungande för styrelsen. Förståelsen för det historiskt/kulturella fanns inte riktigt då.

Liknande träffar sker nu på privat initiativ ute på Droppsta i Odensala. Hur kan vi utveckla verksamheten framöver?

Sven Eriksson

ordförande 2000-2005,
tog bilderna på detta uppslag

MÄRSTA TELEFONSTATION

När jag såg bilden på Märsta telefonstation i nummer 1 av Tidlösan 2011 kom alla minnen fram, skriver Debora Hedström

Jag började arbeta på telefonstationen sommaren 1944 direkt efter skolavslutningen. Jag var då tretton år gammal. Åtta år arbetade jag på telefonstationen, tills stationen automatiserades.

Det var systrarna Ada och Edit Eriksson som var föreståndare för stationen. När jag började var det 189 abonnenter, men under mina år där ökade de stort i antal, så fler telefonister behövdes. En flicka kom från Sigtuna och två från Märsta, Gun Karlsson och Ingrid Hedström, min svägerska. Vi fick schema över tjänstgöringen från Stockholm.

Att trafiken ökade så starkt berodde på att Arlanda flygplats byggdes. Det var den första provisoriska banan som skulle komma att kallas puckelbanan.

För det var en fångkoloni förlagd vid Halmsjön, som röjde skog och så hade Skånska cement (numera Skanska) kontor där. Det byggdes en liten automatstation där som kallades Sjöås.

Mitt första år, 1944, var det också Luft Lc (Luftcentralen) flickor vid Husby skola, och deras samtal till Luft Lc i Stockholm hade förtur och debiterades efter en särskild taxa. När det blev fred var det slut för Luft Lc flickorna.

Vi tog emot telegram och skrev ut på lyxblanketter. Telegrammen levererade vi från stationen direkt till mottagarna. Jag minns när jag fick leverera lyckönskningstelegrammen till Gösta Andersson på Ekilla gård, då han hade tagit studentexamen.

Gösta har skrivit många fina artiklar för Tidlösan, som både jag och min bror Gustav Hedström har satt stort värde på.

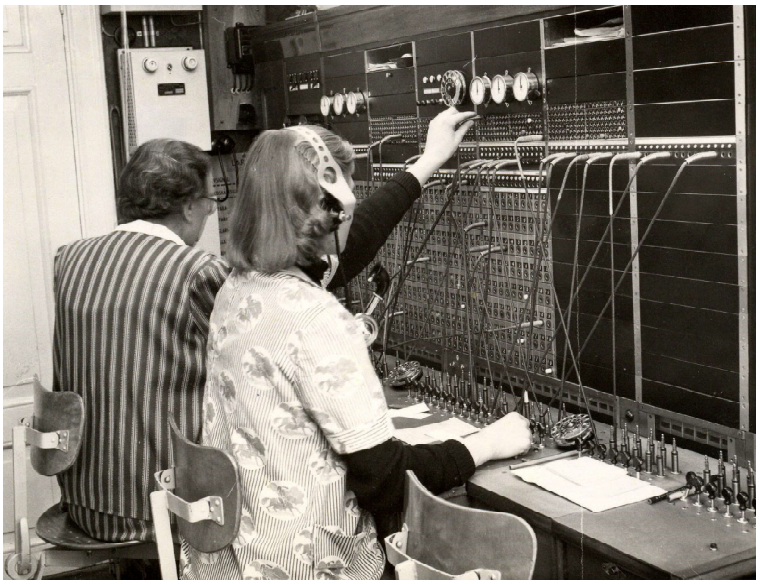

Vi hade även koppling av rikssamtal till Uppsala Läns stationer. Stockholms län räknades inte till riks. Det var olika taxor för riks och lokal. När vi kopplade upp ett rikssamtal måste vi starta en av de sex klockorna, som satt ovanpå kopplingsbordet, så att vi fick rätt tid för debiteringen av dessa samtal.

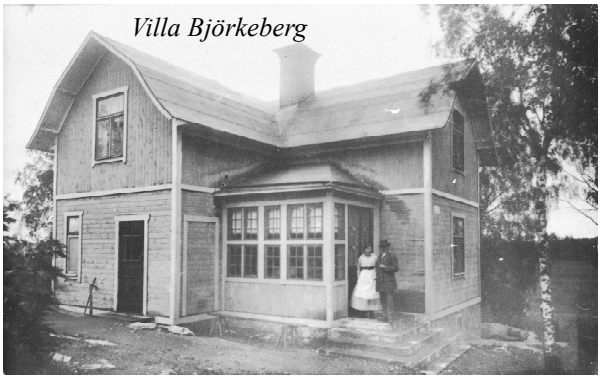
Villa Björkeberg

När det blev aktuellt med automatisering av Märsta växel, vill jag minnas att Televerket köpte ett grannhus med stor tomt. De som bodde där fick flytta. När automatstationen var klar började ett provande av linjerna mellan automatstationen och växeln.

Det blev lite tjatigt. Tack jag provar! Som tur var hade reparatören en vacker röst. I november 1952 automatiserades Märsta station och gick in i Sigtuna nätgrupps 0760.

Jag hade då sökt till Stockholm som telefonist och började där i januari 1953. Först kom jag till Telefonvakten. Där ordnade vi kön till läkare och abonnenter med telefontider och vi tog emot meddelanden till skådespelare och andra kändisar. Kändisarna kunde sedan ringa till oss när det passade dom, för att höra efter om det fanns något meddelande.

Efter några år kom jag till Riksavdelningen, sedan till Norden-avdelningen. Efter kurser i språk, engelska, tyska och franska, kom jag på Utlands-avdelningen. Man fick lära språk på verket, och det var möjligt att söka stipendium. Jag var i Heidelberg på stipendium.

Efter 44 år i verkets tjänst gick jag i pension.

Debora Hedström

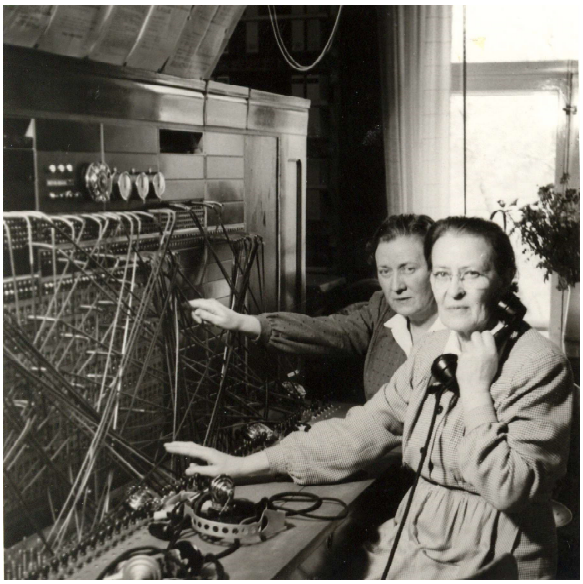

T v: Edit och Ada Eriksson vid växelbordet i villa Björkeberg.

På vänster sida startar Ingrid Hedström tiduret för ett rikssamtal.

TELEVÄXELN STÄNGDE 28 NOVEMBER 1952

I samband med stängningen av den manuella telefonväxeln i Märsta var Uppsala Nya Tidning på plats. UNT skrev: 28 nov. 1952 automatiserades b1.a. Märsta telefonväxel, och i samband därmed pensionerades föreståndarinnan fröken Edit Eriksson och hennes syster Ada från sin tjänst, som de utan anmärkning innehaft sedan 1912. Sedan 1894 hade dessförinnan växeln skötts av deras mor, fru Wilhelmina Eriksson. Växeln var från början inrymd i banvaktsstugan nere vid Märsta station, men 1913 flyttades den till den villa som systrarna än i dag äger och bebor, nämligen Björkeberg. Från början inrymdes både allmänna och rikstelefon i var sitt hörn i växelrummet, och abonnentantalet var resp. 3 och 5. Vid tjänstetidens slut, betjänade fröknarna Eriksson c:a 350 abonnenter, och sedan några år hade de också extra telefonister anställda.

Abonnenterna uppvaktade på söndagen fröknarna Eriksson genom f. fjärdingsman Ernst Fagerberg, köpman John F. Hallenberg och kommunalfullmäktiges ordf. John Simonsson samt hr Gunnar Cedergren och överlämnade en minnesgåva i kontanter på inte mindre än 2 000 kr. och en vacker bukett nejlikor. Fjärdingsman Fagerberg, som överlämnade gåvan tackade för all den hjälp han hade haft under de många år han hade tjänstgjort inom kommunen samt framförde abonnenternas tack.

Hr Hallenberg gjorde sig till tolk för bl.a. de fem allra äldsta abonnenterna till vilka han hörde, och framförde dessutom ett tack från sin firma, AB Johan Sörling, som ju under många år varit en av de största kunderna, samt tackade från alla de personliga vänner som fröknarna förstått att skaffa sig under sin tjänstgöring.

Djupt rörda tackade fröknarna Eriksson för gåvan, och sedan samlades man i all gemytlighet vid kaffebordet och talade om gamla minnen.

I samband med pensioneringen har fröken Edit Eriksson tilldelats guldmedalj för lång och trogen tjänst.

MERA TELEHISTORIA

Foto: G Naglitsch

En historisk händelse inträffade när man skulle bygga Sveriges första elektriska telegraflinje mellan Stockholm och Uppsala. Arbetet inleddes med att den första stolpen på linjen restes i Märsta.

Hundra år senare i september 1953 avtäcktes ett monument på kullen alldeles intill platsen där den första stolpen hade rests. Monumentvägen har fått sitt namn efter detta.

I samband med min forskning kring Sigtunabygdens posthistoria har jag noterat en liten notis i Kungliga Generalpoststyrelsens registratur. Den 31 oktober 1853 finns en föreskrift:

”om posts avgång från Uppsala till Stockholm skulle telegram, som var avgiftsfritt, avsändas till postkontoret på sistnämnda ort”.

Telegram som kunde sändas med den elektriska telegrafen och var en nymodighet för året. Den post som avses är postdiligensen, som vid denna tid gick (minst) två gånger i veckan i vardera riktningen mellan dessa städer. Från Stockholm avgick diligensen sent om kvällen och körde hela natten. Från Uppsala avgick den mycket tidigt på morgonen, vid tre-fyratiden. Restiden var 9-10 timmar. Diligensen gjorde halt vid Märsta gästgiveri för byte av hästar. Det har inte gått att få fram uppgifter om det då fortfarande var postgården Valsta som hade skyldighet att hålla med hästar.

Giselher

Norr om stationen ses den banvaktsstuga där telefonväxeln förut var inhyst.

ARTUR SAMUELSSON, EN TELEVERKARE

På jakt efter en ”televerkare” som skulle kunna berätta något om Televerkets stora automatiserade växelstation på Odenvägen i Märsta, kom jag åter i samspråk med Artur Samuelsson, idag 82 år. (Artur är källan till artikeln om ”Morfars julgris” i Tidlösan nr 4 2009.)

Artur växte upp i Märsta. Efter skolan, som då omfattade 6 år, började han arbeta på Sörlings. Det jobbet ledde vidare till jobb hos andra mekaniska verkstäder i Stockholm. Under en semester på Öland kom Artur i kontakt med ett lag telearbetare och tyckte att deras arbete såg intressant ut.

Hemkommen sökte han en tjänst på Televerket och började som linjearbetare den 18 augusti 1952.

Till en början arbetade Artur med utbyggnad av telenätet i vår bygd. Det var en expansiv tid med nya linjer som skulle dras fram till både företag och privatpersoner. Artur skrattar som svar på frågan, om det var han som vållade de långa leveranstiderna för att få telefon indragen. På den tiden och flera decennier framåt, kunde man faktiskt tvingas vänta tre-fyra månader på att få sitt abonnemang.

Vi hade ett plåtskjul vid järnvägsstationen, på andra sidan spåren, på Beckers sida, berättar Artur. Där hade vi också stolpupplag. Så hade vi en koja som drogs ut till arbetsplatserna av en lastbil. Men ut till och från jobbet var vi tvungna att cykla, varje morgon och kväll. Vi jobbade inom ett stort område mellan Sigtuna i norr och Sollentuna i söder och österut uppåt Vidbo. Tjänstecyklarna hade en rejäl packhållare i fram. På den fraktade vi verktyg och material som kunde behövas under dagen. Matsäck hade vi med oss. Till att börja med hade vi varm mat i mattermos. Senare kunde man värma på gasolkamin i kojan. Mina arbetskamrater var lagbasen Arvid Mellström från Odensala, Hugo Johansson som mest gick på abonnemangsarbeten, Olle Nyström, Torsten Eriksson, samt Åke Elgenfors som bodde i Rosersberg. Vi jobbade mest med nyinstallationer och att utöka nätet. Ibland kunde vi lånas ut till jobb lite längre bort som till Vallentuna och Gottröra. Men vi låg aldrig över, utan åkte hem varenda kväll.

Tidigare hade vi en arbetskamrat från Rotebro som hette Gottfrid Schön. Han berättade hur han hade cyklat hela vägen fram och tillbaka till Sigtuna och med överrodd till Håtuna för dagliga arbetspass.

Med den nya televäxeln hade inte Artur något att göra. Den var i princip obemannad men en reparatör, som hette Olsson och bodde i Märsta, gjorde dagliga förmiddagsbesök för tillsyn på stationen. Hans fru drev restaurang i källarvåningen på Korslund, Odenvägen 5, där smådjurskliniken fanns i många år.

Verktyg för stolpgrävning var slunga (spade med smalt långt blad), spett och jordskopa. En 12 meters stolpe skulle ner på 2,0 meter, 11=1,8, 9 till 10=1,6, 8=1,4, 6 till 7=1,2 meter. Om inte djupet kunde hållas fick stolpen strävas. Det fanns en märkspik på alla stolpar. Den satt bestämt mått från rotänden. Kontrollanten kunde se att allt var rätt utfört, för att resa en stolpe erfordrades 3 man, en i rot och två vid gafflarna. Kortare stolpar var det den mänskliga axeln som tryckte upp, vilket man inte fick göra. 1956 fick vi stolpresningsspel. Det var en stor lättnad.

Mot slutet av 1950-talet blev Artur lagbas på linjen. Efter två år som lagbas gick jag över till bilburet, berättar Artur. Då hade man alla verktyg och materiel med på bilen som kunde lasta 4 stolpar. Då var vi två man, Torsten Eriksson och jag. Vårt arbetsområde var hela norra Stockholm. Vi utförde mest abonnemangarbeten som krävde en till tre stolpar samt ledning och apparat. Det kunde också gälla telefonkiosker och samtalsapparater. Alla arbeten gick på ackord. Utförandet kontrollerades. År 1963 var det slut med linjearbete för min del. Nu blev det planering.

Verket anordnade olika kurser internt och betalade för korrespondenskurser på Brevskolan. Det kunde handla om metodteknik, instruktionsmetodik och arbetsledning, mm. Så kom Artur till andra befattningar i Stockholm, Åkersberga och Sollentuna. Han blev Verket trogen till pensioneringen trettionio och ett halvt år efter de första cykelutflykterna från basen, plåtskjulet i Märsta.

KUNGLIGA VERK I SAMVERKAN

Idag tänker väl ingen på att sända ett telegram till en jubilar på hans högtidsdag. På sin höjd skickar man ett blommogram. Annat var det förr, innan telefonen blivit var mans egendom.

Från slutet av 1800-talet och långt in på 1900-talet var ett vykort det rätta att gratulera med. Då skickades vykort till födelsedagar, namnsdagar, bröllop, konfirmation, eller bara för att säga: Vi mår bra, hur mår ni? Kanske skrev man: Vi kommer på lördag morgon med ½ åttatåget. Skicka någon med skrindan till stationen. Kanske var det bara en hälsning: Här får Du en vy från … Eller: skicka mig en vy, är Du snäll.

Telegram kunde sändas från Televerkets telefon- och telegrafstationer. Det har Debora Hedström berättat om på sidan 6-7. Men det fanns ett annat Kungligt verk som konkurrerade om telegrammen, Statens Järnvägar, SJ.

För att underlätta trafikledningen, i synnerhet innan dubbelspåren hade byggts ut, måste man meddela berörda stationer när ett tåg hade släppts ut på spåret. För det ändamålet lade man ut telegrafledningar parallellt med spåren. När telegrafen inte var upptagen för sitt primära ändamål, kunde, uttryckt med dagens språkbruk, överkapaciteten nyttiggöras för att sälja tjänster till allmänheten.

Såhär kunde det gå till. Ture Johansson går in på telefonstationen i Svartsjö och beställer ett födelsedagstelegram till Fröken Märta Pettersson, Fjällen, Märsta. Ture måste betala per ord, så hälsningen blir kort. I det här fallet kunde Ture ha skrivit fyra ord till, för han måste ändå betala för tio ord. Ture väljer en Lyxblankett (Lx 5) som hälsningen skall skrivas ut på. Det kostar extra.

Nu är det dags att knacka meddelandet med telegrafnyckeln. Meddelandet skickas till Märsta järnvägsstation, där de korta och långa signalerna tolkas och skrivs ut på en enkel blankett i original med kopia. Nu är det dags att ringa och meddela adressaten samt läsa upp det brådskande meddelandet. Det går förmodligen via Televerkets växel i Villa Björkeberg.

Den vackra lyxblanketten sätts i skrivmaskinen för att renskriva meddelandet. Hoppsan, vad heter avsändaren mer än Ture? Det reder man ut och skriver till för hand. Nu viks både lyxblanketten och kopian av mottagningsblanketten för att läggas ned i SJ:s speciella telegramkuvert. Det förseglas och stämplas med SJ:s datumstämpel 22 mars 1924.

Posten finns ännu under samma tak som SJ. Kanske behöver man bara lägga kuvertet på ett annat skrivbord i samma rum? Men posten har stängt för dagen. Först nästa morgon stämplar postföreståndare Kruse med postens datumstämpel 23/3 1924. Han lägger

brevet i den box som torpen på Fjällen förmodligen delade och turades om att hämta posten ifrån. Det fanns ännu ingen lantbrevbäring och ingen lådbrevbäring i samhället.

Lantbrevbäring i Ärlinghundra och Odensala lät vänta på sig till 1930-talet. Lådbrevbäring i tätorten Märsta fick vi inte förrän 1953.

De som bodde i Vidbo, Lunda och Skånela fick lantbrevbäringen ordnad långt tidigare. Men deras post delades inte ut i lådorna längs vägen. Den levererades i buntar till postombud i socknarna. Jag har sett kort adresserade till Kyrkbacken i Widbo. Ett snabbare sätt att få posten var att välja adress Rosersberg och låta posten hämtas av det dagliga mjölkbudet.

Giselher

HÅRRESANDE HISTORIER

När förra numret av Tidlösan skulle slutredigeras efter införandet av verksamhetsberättelsen och annat inför årsmötet, blev det en del som inte fick plats. Så flyttades det över till nummer två. Här kommer det läsarna eljest kunde gått misste om.

FÖRE HÅRSPRAYENS TID

Under min skoltid i de tidiga tonåren, kanske 1954, introducerade en äldre skolkamrat, son till ”godsägare” Rassing på Nymärsta, ett nytt hårmode i Märsta centralskola. Hårsprayen var inte uppfunnen. Eller så hade den ännu inte kommit till Märsta. Det rådande modet föreskrev att alla gossar varje morgon skulle kamma en stor våg mitt i pannan. För att få den att hålla hela dagen hittade kamraten på att man kunde gnida in håret med rikligt tvållödder, kamma och låta det torka. Det såg nog inte så fräscht ut, kan jag tänka så här efteråt. Men vågen höll hela dagen, såvida man inte blev indragen i brottningsmatcher på rasterna. Den gick dock att reparera med ny vattenkamning. Kan inte minnas att lärare eller föräldrar protesterade högljutt. Modet gick över av sig självt efter en tid. Man blev skön av inpackningen – men den var nog inte så skönt att bära.

NÄR HÅRSPRAY KOM PÅ MODET

Några år senare började jag ana att det gick att göra karriär inom Konsum. Konsum fanns på Söderhöjden, Stockholmsvägen 26. Jag hade börjat med att köra skubb åt Konsum redan under de två sista skolåren. Efter avslutad åttonde klass blev jag värvad dit som elev och fick snart känna på att ta ansvar. Efter några år, i 17-18 årsåldern, kunde jag betraktas som andre man efter butikschefen Per Svensson.

En ung tjej, som kanske också ännu minns denna historia, anställdes i butiken. Hon skulle bl a lära sig konsten att hantera och sälja kött och chark i manuell betjäning. Jag skulle vara hennes handledare. Ett vanligt test, för att bedöma lämpligheten, var att som första uppgift lägga fram en stor ungnötslever och låta eleven skära den till skivor. Den elev som tog i levern med två spretande fingertoppar, och höll så långt ifrån sig som möjligt, fick snart andra uppgifter. Men tog eleven ett stadigt tag i lever med hela handen och förde kniven rak till jämna skivor, var värd att satsa på för charken. Anita (som egentligen heter något annat) var värd att satsa på. Det såg jag direkt. Hon utvecklades bra i yrket och var omtyckt av ”tanterna”, d.v.s. kunderna.

Men det var ett problem. Anita hade en modern hög frisyr. Den byggdes upp runt en småfralla och sprayades till en hård kaka. Varje dag förstärktes hår-uppsättningen med ett nytt lager spray.

Frisyren skulle räcka så länge som möjligt, ibland för länge. Tanterna kom till mig och hade synpunkter på Anitas alltmer ingrodda frisyr.

Jag försökte prata med Anita om att det var läge för hårtvätt, en viktig hygienfråga i charken. Då ingenting hände skruvade jag upp resonemanget till ett krav. Då detta inte hjälpte förstärkte jag med ett hot: Tvättar du inte håret till i morgon stoppar jag ner dig med huvudet före i silltunnan. Det vågar du inte, svarade Anita och kom med otvättat hår även dagen efter. Det var en fredag. Jag sa inte mycket under dagen men gick och ruvade på hur jag skulle lösa problemet. Jag såg till att Anita fick ta disken från charken den kvällen, inklusive köttkvarnen.

Föreställ er diskvattnet efter köttkvarnen! Där tryckte jag ner Anitas fina frisyr. Hon blev rätt snopen. Men dagen därpå kom hon med nytvättat hår och en verkligt fin frisyr som gjorde sig bra till lördagsdansen. – Vi förblev goda vänner och jobbade ihop under flera år.

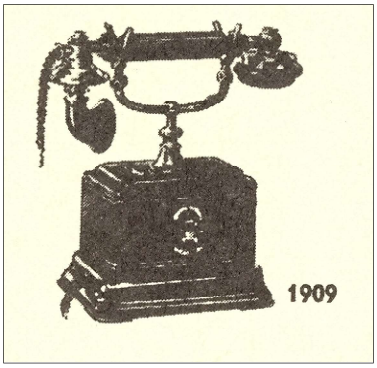

DEN MISSLYCKADE PEDAGOGEN

Wester hade sin herrfrisering på Söderhöjden 28, granne med Konsum, där jag jobbade. Som ansvarig för charken blev det en hel del förberedelsetimmar som jag aldrig fick betalt för. Men jag kunde gå och klippa mig under arbetstid. Det gjorde jag hos Wester.

En dag när det var lugnt i butiken på förmiddagen gick jag över för att se om det fanns en ledig stol hos Wester. Utanför frisersalongen stod ett gäng grabbar i 10-12 årsåldern och kastade sten på Westers fina glasskylt med invändig belysning.

Det där går aldrig bra, tänkte jag, tog upp en stor sten och slängde till Kalle. Kalle, som i verkligheten heter något annat, var störst i gänget. Skall ni panga skylten är det väl lika bra att du tar en stor sten, sa jag och tycke att jag var en god pedagog som inte kom med förmaningar.

Kalle fångade upp stenen och tog sats bakom ryggen. Stenen gick rakt igenom skylten. Två vackert målade glasrutor i skärvor rasslade ned på gården. Vi stod som förstummade några sekunder. Sedan försvann Kalle runt hörnet.

När hans pappa kom hem hittade han Kalle under sängen. Jag lider fortfarande av att Kalle fick smaka på livremmen till följd av min misslyckade pedagogik.

Försäkringsbolagets utlägg för Kalles drulleförsäkring bekymrar mig mindre.

Giselher

På bilden från resningen av telemonumentets stolpar i september 1953 kan man se stolpresningsgafflar i användning, som Artur Samuelsson berättar om på sidan 11. Jag hade inte fått uniform då, så jag fick hålla mig i bakgrunden, berättar Artur som var med då det hände. Uniformen var svart, med skärmmössa, teleemblem i mössan och guldknappar i kavajen.

När Olsson och Scarnes betongfabrik i Valsta gårds stora stenladugård brann i juni 1969 förevigade Kristina Hamqvist detta från sitt köksfönster på Tingvallavägen. På köpet fick vi ett bildbevis av Telebutiken, mellan pressbyrån och livsmedelsbutiken på Tingvallavägen. Här kunde alla de som kommit till Märsta för att bygga sig en framtid beställa rikssamtal hem till byn eller till utlandet. Egen telefon var ingen självklarhet för alla hushåll på den tiden. Verksamheter har kommit och gått i dessa lokaler. Nu finns där en restaurang.

HAR DU ARBETSMINNEN FRÅN ARLANDA?

Arlanda är helt avgörande för utvecklingen av Märsta. Många som flyttat till Märsta har gjort det tack vare att de fått jobb på Arlanda. Hembygdsföreningen vill bidra till att dokumentera Märstas framväxt också under de senaste 50-60 åren. Att träffas tror vi är ett bra sätt att komma igång. Du inbjuds nu till Husby skola för att prata om dina egna minnen från trakten innan det blev storflygplats eller från ditt arbete på flygplatsområdet.

Onsdagen den 11 april kl 18.30 i Husby skola.
Kaffe serveras. Varmt välkommen!
För kontakt ring gärna Gun 070 2507420 eller Sven 070 718 5546

ÅRSMÖTET DEN 17 MARS 2012

Årsmötet i Hembygdsföreningen och i år blev lite extra. Föreningen fyller 60 år. Det var fullsatt till den grad att när mötesordföranden Giselher Naglitsch skulle sätta sig ner och leda mötet såg han inte församlingen. Då fanns bara en sak att göra, att ställa sig bakom katedern med ordförandeklubban i högsta hugg.

Den formella delen avklarades på en knapp timme. Verksamhet och ekonomi godkändes och lades till handlingarna. På revisorernas föreslag höjde arvodena, dock ej i nivå med börsbolagens.

Till ny ordinarie ledamot i styrelsen nyvaldes Marés Lendway efter Tore Svensson som begärt att få avgå efter mer än 20 år i styrelsen. Till suppleant nyvaldes Anders Edeholm.

Medlemsavgiften för 2012 beslutades oförändrad 120 kronor, varav 20 kronor går till Stockholms läns Hembygdsförbund.

Nu var det dags för utdelning av hembygdsföreningens diplom, som för 2012 tilldelades Timo Lipitsä med styrelsens motivering: För hans verksamhet att dokumentera vår bygds rika förekomst av forntidens budskap huggna i sten. (Timo har skapat och givit ut boken Runresan)

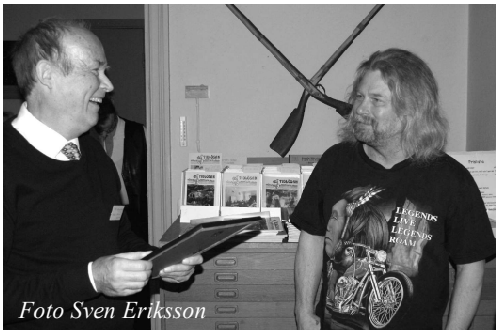
Foto Sven Eriksson

Så var det dags för 45 hungriga deltagare i årsmötet att inmundiga supén. Förrätt: gravlaxtartar, varmrätt: helstekt kalventrecôte med smörslungade primörer och rosmarinsky, dessert: espressopannacotta med rårörda bär och vallmoskorpa, samt kaffe med traditionell tårta.

Trubaduren Ingemar Adén sjöng och spelade gitarr till kända och välkända sånger. Därefter visade Timo Lipitsä och Jens Flyckt ett blidspel om runstenar och runristningar i bygden, en del av dem unika.

Styrelsen riktar ett stort tack till alla som jobbade med arrangemanget och inte förglömma köksmästare Roger Lifh (bor i Valsta) och servitrisen Sofia (bor i Knivsta) för dukning, mat, servering.

HÄNT

NYA MEDLEMMAR

Bo Frånberg, Bjarne Kattem, Birgitta och Bo Andersson, Märsta samt Olle Larsson, Odensala och Gert Ledin Upplands Väsby hälsas välkomna som medlemmar i Hembygdsföreningen.

TRIVSELTRÄFFEN den 19 februari

drog 36 åskådare, som kunde ”njuta av” gamla risiga bilder med lika raspigt ljud från de första byggarbetena på puckelbanan till den mera välfilmade officiella invigningen av Arlanda flygplats den 1 april 1962. Invigningen hedrades av kung Gustav IV Adolf. När detta nummer av Tidlösan når läsarna har det just gått 50 år sedan den invigningen. Så det var väl ett aktuellt tema för en trivselträff!

FIRA VALBORG VID HUSBY SKOLA

Hembygdsgården är öppen från 19.00 - brasan tänds kl 20.00
Våren hälsas välkommen kl 19.30 med ett tal av Marés Lendway
Sångfåglarna underhåller med vårens kända visor

Vi bjuder på varm buljong i torpet
Kaffe och varm korv finns i skolan
Smällare/fyrverkeri undanbedes
småbarn och hundar skall också trivas

HJÄRTLIGT VÄLKOMNA!

HÄNDER

MEDLEMSAVGIFTEN

Inbetalningskort för medlemsavgiften bifogas Tidlösan denna gång. Avgiften är oförändrade 120 kronor per år och gäller för hela hushållet.

Vi värdesätter snabb inbetalning. Det liksom att alla som betalar elektroniskt anger medlemsnumret vid betalningen. Det underlättar mycket för kassören.

LÖRDAG 21 APRIL - VÅRSTÄDNING PÅ HEMBYGDSGÅRDEN

Den 21 april hoppas styrelsen att många medlemmar skall ställa upp på den årliga fejningen av Täppavallen.
Blir vi många kan vi också putsa fönster i skolan m.m. Det behövs efter en lång vinter. Om det rullar på bra tänker vi jobba från klockan 9.00 till lunch. Därefter får vi något gott från grillen och det kaffe vi då så väl har gjort rätt för.

Fatta din kratta, ta med din fönsterskrapa, ett par handskar och ditt glada humör till vår arbetsfest! *Styrelsen*

HÖSTENS FÖRENINGSEVENEMANG

Söndagen 19 augusti Hembygdens Dag, med utställning på temat vår industri.

Söndagen 14 oktober trivselträff med allsång i Hembygdsgården.

Lördagen 1 december traditionell Lilla Julafton, dock i Församlingshemmet, inte i skolan, för dagen börjar bli så välbesökt att vi inte får plats.

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER 2012

ORDFÖRANDE

Ulf Berndtson	Odenslavägen 36 B, 195 43 Märsta, 591 140 30

VICE ORDFÖRANDE

Peder Andersson	Kättsta, 195 91, Märsta, 591 164 88

KASSÖR

Bo Klang	Hugingatan 3, 195 52 Märsta, 591 224 32

SEKRETERARE

Anders Lässman	Västra Bangatan 59 B, 195 40 Märsta, 070-422 1197

ÖVRIGA LEDAMÖTER

Marés Lendway	Älgesta Södergården 401, 195 91 Märsta 591 141 79
Torbjörn Engholm	Heimdalsgatan 40, 195 50 Märsta, 076-259 15 52
Bente Åkesson	Falkvägen 12, 193 33 Sigtuna, 076-893 46 93

SUPPLEANTER

Torsten Nordén	Slåsta 3, Odensala, 195 92 Märsta, 591 433 31
Anders Edeholm	Oriongatan 62, 195 55 Märsta, 591 197 48

ANSVARIG UTGIVARE

TIDLÖSAN

Giselher Naglitsch	Neptunusbacken 1, 195 55 Märsta, 591 155 14

HEMSIDAN

Bo Klang	Hugingatan 3, 195 52 Märsta, 591 224 32

FÖR MUSEIVISNINGAR KONTAKTA:

SKOLFOGDE

Marés Lendway	Älgesta Södergården 401, 195 91 Märsta 591 141 79

STUGFOGDE och biträdande

Torsten Nordén	Slåsta 3, Odensala, 195 92 Märsta, 591 433 31
Fredrik Lundgren	Älgesta Mellangården 405, 195 92 Märsta, 591 141 12

Året är 1918. Fotografen har ställt upp sitt stativ mittemot Märsta gård. Mitt i bilden leder Stockholmsvägen norrut, förbi villa Björkudden. Till höger tronar villa Björkeberg. Där löper många trådar ihop i samhällets telefonstation och växel. Den som ämnar sig till Odensala tar vägen österut, vägen mot höger i bilden, nedom de stora villorna.

Arvidssons damfrisering på Stationsgatan i Märsta, början av 1960-talet. Foto: Svante Wendel

VAD GÖR EN DAMFRISÖR?

Frågan ställs av Birger Brolund i hans bok till vägledning för ungdomar som skall välja yrke. Frågan besvarar han med följande beskrivning:

Damfrisyren är oftast mera krävande att behandla, vare sig det gäller att perma-nenta eller bara ”tvätta och lägga”. Man gör behandlingen i etapper, t. ex. tvätt-ning, klippning, torkning, upprullning på större och mindre spolar, oljebe-handling, sköljning, ny torkning, lägg-ning, färgning, torkning, osv.

Varje moment skall utföras i rätt ögon-blick för att effekten skall bli den bästa. Om bara en kund i taget skulle stå under behandling, skulle damfrisören inte hinna med mer än 3-4 kunder på en dag, men genom en noggrann planering av dagens arbete kan man utnyttja torkningstider o. d. till arbete med andra kunder, och en van damfrisör kan med biträde av en elev hinna med mellan 12 och 15 behandlingar per dag.